

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-
педагогічної роботи

к.х.н., доцент

Пантелеймонов А.В.

«____» _____ 2019 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Модернізаційні процеси в економіці країн ЄС

рівень вищої освіти

другий (магістерський)

галузь знань

29 «Міжнародні відносини»

спеціальність

291 «Міжнародні відносини, суспільні
комунікації та регіональні студії»

освітньо-професійна програма

Міжнародні відносини та регіональні
студії: європейстика

вид дисципліни

за вибором

факультет

міжнародних економічних відносин та
туристичного бізнесу

2019/ 2020 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

«28» серпня 2019 року, протокол № 1

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Баранова В.В., кандидат економічних наук,
доцент, доцент кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

Програму схвалено на засіданні кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

протокол № 1 від «27» серпня 2019 року

Завідувач кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

_____ Парфіненко А.Ю.
(підпис)

Програму погоджено методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

протокол № 1 від «27» серпня 2019 року

Голова методичної комісії факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

_____ Григорова-Беренда Л.І.
(підпис)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Модернізаційні процеси в економіці країн ЄС» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» (освітня програма «Міжнародні відносини та регіональні студії: європеїстика»).

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – формування у студентів комплексного уявлення про сутність складових економіки країни та їх характеристика; модернізаційні процеси в економіці; значення геополітичних процесів; роль регіональних організацій у міжнародній політиці та їх значення у формуванні сучасних стратегій, позицій, курсів провідних держав у вирішенні питань глобальних масштабів; набуття студентами знань щодо суті процесу європейської економічної інтеграції; основних напрямів процесу внутрішньої та зовнішньої конвергенції країн-учасниць та формування навичок ідентифікації країнових та наднаціональних моделей зближення в ЄС.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- надати базові знання щодо основ економіки, економічних процесів та характеристика складових економіки країни;
- одержання знань з основних видів секторальної, горизонтальної, зовнішньої політики ЄС та політики захисту прав громадян;
- практична ідентифікація моделей розвитку держав-членів ЄС;
- формування навичок визначення етапності та критеріальності системного зближення країн-аплікантів на вступ;
- усвідомлення основних напрямків, механізмів та інструментів зближення України та ЄС;
- з'ясувати основні проблеми безпеки та сучасні форми співробітництва між країнами.

1.3. Кількість кредитів – 3.

1.4. Загальна кількість годин – 90.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	—
Семестр	
3-й	—
Лекції	
10 год.	—
Практичні, семінарські заняття	
10 год.	—
Лабораторні заняття	
—	—
Самостійна робота	
70 год.	—
Індивідуальні завдання	
—	—

1.6. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

знати:

- поняття та категорії дисципліни «Модернізаційні процеси в економіці країн ЄС»;
- роль та місце провідних країн ЄС у системі міжнародних відносин та у світовій політиці;
- чинники, під впливом яких відбувається формування зовнішньополітичних доктрин держав;
- модернізаційний потенціал та чинники його формування країн ЄС;
- механізмів та інструментів інтеграційних процесів в ЄС;
- основні проблеми безпеки та сучасні форми співробітництва;
- напрями та переваги економічного розвитку країн ЄС;

уміти:

- аналізувати особливості і тенденції розвитку країн ЄС та можливість застосування модернізацій;
- перетворювати інформацію в знання і ефективно її використовувати;
- збирати, аналізувати та обробляти статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, які необхідні для розв'язання комплексних економічних завдань;

- системно мислити, узагальнювати інформацію, ставити ціль, логічно та аргументовано будувати свою доповідь;
- працювати із джерелами та літературою, самостійно аналізувати проблеми та формулювати висновки.

ПРН 1 – фундаментальні знання, набуті у процесі навчання, щодо природи, джерел та напрямів еволюції міжнародних відносин, міжнародної політики, зовнішньої політики держав, стану теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики;

ПРН 2 – розуміння сутності процесів глобалізації та аналізувати їх вплив на міжнародні відносини;

ПРН 4 – поглиблені знання проблем міжнародної та національної безпеки, міжнародних та інтернаціоналізованих конфліктів, підходів, способів та механізмів забезпечення безпеки у міжнародному просторі та у зовнішній політиці держав;

ПРН 10 – збирати, обробляти та аналізувати значний обсяг інформації про стан міжнародних відносин, світової політики та зовнішньої політики держав;

ПРН 12 – оцінювати та аналізувати міжнародні та зовнішньополітичні проблеми та ситуації, пропонувати підходи до вирішення таких проблем;

ПРН 15 – здійснювати політичний огляд міжнародних подій та виявляти проблеми в міжнародних відносинах;

ПРН 16 – аналізувати зовнішню політику окремих країн та блоків країн;

ПРН 17 – здійснювати пошук інформації зовнішньополітичного, зовнішньоекономічного та правового характеру та обробку статистичних даних щодо політичного та соціально-економічного розвитку країн та регіонів;

ПРН 20 – аналізувати іншомовні джерела інформації для отримання даних, що є необхідними для виконання професійних завдань та прийняття професійних рішень;

ПРН 22 – аналізувати геополітичне та гео економічне положення окремих держав світу та виявляти їх головні інтереси;

ПРН 29 – доносити до фахівців та широкого загалу інформацію, ідеї, проблеми, рішення та власний досвід з актуальних питань міжнародних відносин.

Обов'язковою складовою частиною навчального процесу є самостійне опрацювання відповідної наукової та спеціальної літератури. Передбачена

самостійну роботу з підручниками, посібниками, словниками, навчальною та довідковою літературою, інформаційними ресурсами мережі Інтернет.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Економічна система та структура світового господарства

Економіка в структурі суспільства. Система економічних законів. Методи економічних досліджень. Поняття «світове господарство» та «світова економіка». Типи економічних систем та їх характеристика. Елементи системи світової економіки. Галузева структура світового господарства. Основні пропорції розвитку світового господарства.

Стадії економічного росту національних економік. Доіндустріальна стадія розвитку світового господарства. Індустріальна стадія та її етапи. Постіндустріальна стадія.

Система показників рівнів розвитку світового господарства. Валовий внутрішній продукт, валовий національний продукт та механізм їх визначення. Проблема тінізації економіки.

Тема 2. Модернізація: сутність, види, значення в сучасних трансформаційних зрушеннях та її ціннісний вимір.

Основні теорії та підходи до розуміння «модернізаційні процеси». Періодизація становлення теорії модернізації. Загальні характеристики модернізації. Моделі здійснення системної трансформації. Особливості і роль політичної модернізації в сучасних трансформаційних зрушеннях.

Модернізація, постмодернізація та демодернізація (неоархаїзація), як фактор виникнення транзитної, незавершеної ситуації цивілізаційних зрушень. Характеристика їх складових елементів.

Інтеграційні процеси в світовому господарстві. Глобальні проблеми світового господарства.

Тема 3. Модернізаційний потенціал та чинники його формування країн ЄС. Сучасний стан економіки країн ЄС.

Чинники формування національної економіки. Населення і трудовий потенціал. Формування ринку праці та його проблеми. Науково-технічні основи економіки. Науково-технічний потенціал та історичні науково-технічні революції в країнах ЄС (Великобританія, Німеччина, Франція).

Природно-ресурсний потенціал. Економічна оцінка природних ресурсів країн ЄС (Франція, Німеччина, Швеція, Чехія, Латвія та ін.).

*Тема 4. Особливості економічних моделей нових членів ЄС (з 2004 р.).
Економічна характеристика країн ЄС.*

Фінансово-кредитна система країн ЄС. Система економічного управління та регулювання. Внутрішні відмінності економічного розвитку країн ЄС.

Позиції нових (з 2004 р.) держав-членів в економіці ЄС: економічна та соціальна диференціація. Спільні та відмінні риси трансформаційних процесів в державах ЦСЄ. Особливості імплементації «спільного доробку» ЄС. Роль спеціальних програм адаптації до членства «Про-ексешин» та «Пост-ексешин».

Польська модель «шокової терапії» Л. Бальцеровича, наслідки її реалізації. Сучасна структура господарства Польщі, зовнішньоекономічні зв'язки. Розвиток відносин з Україною. Причини випереджаючого фінансування Європейських проектів з боку структурних фондів ЄС та фонду Згуртування.

Угорська економічна модель «градуалізму». Структура господарства Угорщини. Проблеми зовнішнього боргу.

Особливості економік Чехії та Словаччини.

Специфіка використання новими країнами-членами структурних фондів ЄС, Фонду Згуртування та фінансових механізмів європейських ініціатив.

Проблема формування оптимальної територіальної моделі Європейського Союзу. Сутність та структура Копенгагенських критеріїв членства в ЄС.

Особливості економічного розвитку країн ЄС. Зовнішньоекономічні зв'язки країн. Сучасний рівень розвитку економіки країн ЄС.

Тема 5. Організація та впровадження модернізаційних процесів в економіці країн ЄС.

Модернізація державного управління в контексті європейських інтеграційних процесів. Соціальна політика країн ЄС в умовах модернізації економіки.

Модернізація фінансової системи країн Європейського Союзу як складової європейської інтеграції. Вплив тіньової економіки на економічну безпеку та модернізаційні процеси в економіці країн ЄС.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	сем.з	лаб.	інд.	с.р.
Тема 1. Економічна система та структура світового господарства	18	2	2			14
Тема 2. Модернізація: сутність, види, значення в сучасних трансформаційних зрушеннях та її ціннісний вимір	18	2	2			14
Тема 3. Модернізаційний потенціал та чинники його формування країн ЄС. Сучасний стан економіки країн ЄС	18	2	2			14
Тема 4. Особливості економічних моделей нових членів ЄС (з 2004 р.). Економічна характеристика країн ЄС	18	2	2			14
Тема 5. Організація та впровадження модернізаційних процесів в економіці країн ЄС	18	2	2			14
Усього годин	90	10	10			70

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Економічна система та структура світового господарства	2
2	Модернізація: сутність, види, значення в сучасних трансформаційних зрушеннях та її ціннісний вимір	2
3	Модернізаційний потенціал та чинники його формування країн ЄС. Сучасний стан економіки країн ЄС	2
4	Особливості економічних моделей нових членів ЄС (з 2004 р.). Економічна характеристика країн ЄС	2
5	Організація та впровадження модернізаційних процесів в економіці країн ЄС	2
	Разом	10

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Тема 1. Економічна система та структура світового господарства: - охарактеризувати типи економічних систем. Навести приклади країн за відповідністю; - охарактеризувати стадії економічного росту національних економік; - розглянути та охарактеризувати систему національних рахунків; - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.	14
2	Тема 2. Модернізація: сутність, види, значення в сучасних трансформаційних зрушеннях та її ціннісний вимір: - охарактеризувати теорії та підходи до розуміння «модернізаційні процеси»; - охарактеризувати глобальні проблеми світового господарства (з прикладами); - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.	14
3	Тема 3. Модернізаційний потенціал та чинники його формування країн ЄС. Сучасний стан економіки країн ЄС: - охарактеризувати чинники формування національної економіки країни ЄС (за вибором здобувача вищої освіти); - здійснити економічну оцінку природних ресурсів країни ЄС (за вибором здобувача вищої освіти); - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.	14
4	Тема 4. Особливості економічних моделей нових членів ЄС (з 2004 р.). Економічна характеристика країн ЄС: - охарактеризувати модель «шокової терапії» Л. Бальцеровича; - охарактеризувати модель «градуалізму»; - виокремити та охарактеризувати проблеми формування оптимальної територіальної моделі Європейського Союзу; - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.	14

5	Тема 5. Організація та впровадження модернізаційних процесів в економіці країн ЄС: - охарактеризувати можливість здійснення модернізаційних процесів (змін) в країнах ЄС (за вибором здобувача вищої освіти); - проаналізувати вплив тіньової економіки на економічну безпеку країн ЄС (за вибором здобувача вищої освіти); - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.	14
	Разом	90

6. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом.

7. Методи контролю

Засвоєння тем розділів (поточний контроль) здійснюється на семінарських заняттях відповідно до контрольних цілей. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів до виконання конкретної роботи.

Поточний контроль і оцінювання результатів навчання передбачає виставлення оцінок за всіма формами проведення занять:

- контроль та оцінювання активності роботи студента під час лекційних, семінарських і практичних занять;
- контроль та оцінювання якості підготовки та розробки проектних завдань;
- контроль засвоєння теоретичного та практичного матеріалу;
- контроль та оцінювання вмінь вирішувати ситуаційні та евристичні задачі;
- контроль та оцінювання вмінь проводити дослідження та презентувати їх.

Підсумковий контроль засвоєння матеріалу здійснюється по їх завершенню на основі проведення поточної контрольної роботи за темами. Завданням контролю є оцінювання знань, умінь та практичних навичок студентів, набутих під час вивчення тем.

Семестровий підсумковий контроль проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового екзамену в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному даною програмою дисципліни.

Застосовуються такі методи контролю підготовки студентів:

- усні відповіді на семінарських заняттях;
- колоквіум;
- тестові завдання;
- виконання творчих завдань;
- розв'язування ситуаційних задач.

Оцінка успішності студента є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння окремих тем.

Критерії оцінювання:

- усні відповіді на семінарських заняттях – 1 б.
- розв'язування ситуаційних задач – 1 б.
- виконання творчих завдань, презентацій та виступів – 3 б.
- поточна контрольна робота за темою (тестові завдання) – 7 б.

Якщо здобувач вищої освіти з поважної причини (та у інших випадках, що не суперечать Положенню про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті ім. В.Н. Каразіна) був відсутнім на семінарських заняттях, то в нього є можливість отримати додаткові бали за умови виконання індивідуального завдання. Форма виконання – творче завдання на тему : «Порівняльна характеристика модернізаційних процесів двох країн ЄС (за вибором студента)».

При вивченні кожної теми проводиться поточний контроль у формі усного опитування та виступів студентів. Студент може отримати від 1 до 12 балів за кожну тему. Максимальна кількість балів поточного контролю – 60 балів.

Максимальна кількість балів за екзамен складає 40 балів.

Відповідно, максимальна кількість набраних балів по вивченню дисципліни складає 100 балів.

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль та самостійна робота					Разом	Екзамен	Сума
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5			
12	12	12	12	12	60	40	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90–100	відмінно	зараховано
70–89	добре	
50–69	задовільно	
1–49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендоване методичне забезпечення

Основна література

1. Гнатюк М.М. Потенціал політичної суб'єктності Європейського Союзу в сучасній системі міжнародних відносин / М.М. Гнатюк. – Житомир: Рута, 2013. – 316 с.
2. Європейський Союз: основи політики, інституційного устрою та права / Інститут європейської політики (Берлін). переклад з нім: Заповіт, 2001.
3. Європейська інтеграція та Україна / за ред. В.Є. Новицького, Т.М. Пахомової, В.І. Чужикова. Навчально-методичний посібник. – К., Кельн, 2002.
4. Экономика Европейского Союза: учебник / коллектив авторов; под. ред. Р.К. Щенина. – М.: КНОРУС, 2012. – 560 с.
5. Чужиков В.І. Економіка зарубіжних країн: навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2005.
6. Европейская интеграция: учебник / под ред. О.В. Буториной. – М.: Издательский дом «Деловая литература», 2011. – 720 с.
7. Западно-европейские страны: особенности социально-экономических моделей / Под ред. В.П. Гутника. – М.: Наука, 2002.
8. Філіпенко А.С. Європейська інтеграція України: поточна ситуація, завдання та пріоритети державної політики / А.С. Філіпенко, О.В. Снігир. – Київ: Національний інститут стратегічних досліджень, 2010. – 63 с.

Допоміжна література

1. Полтерович В. Стратегии модернизации, институты и коалиции / В. Полтерович // Вопросы экономики. – 2008. – № 4. – С. 4-24.
2. Киндзерский Ю. Экономическое развитие и трансформация промышленной политики в мире: уроки для Украины / Ю. Киндзерский // Экономика Украины. – 2010. – № 5. – С. 4-15.
3. Левковець О. Модернізація економіки України: зміст, умови, ризики / О. Левковець // Бізнес Інформ. – 2011. – № 10. – С. 4-9.
4. Рустамов Э. Принципы эволюционной модернизации переходных экономик / Э. Рустамов // Вопросы экономики. – 2009. – № 7. – С. 85-96.
5. Онищенко В. Модернізація як імператив розвитку України / В. Онищенко // Економіка України. – 2011. – № 7. – С. 4-14.
6. Бородіна О. Принцип компліментарності в міждисциплінарних дослідженнях економіки / О. Бородіна // Економіка і прогнозування. – 2015. – № 2. – С. 47-58.
7. Качала Т. Модернізація як необхідна умова економічної відбудови / Т. Качала // Волинського інституту економіки та менеджменту. – 2011. – № 2. – С. 163-171.

8. Модернізація України. Визначення пріоритетів реформ. Проект до обговорення / [відп. ред. І. Коліушко, І. Бураковський, О. Сушко, Є. Захаров, Є. Бистрицький]; Мережа підтримки реформ. – К., 2009. – 123 с.
9. Бужимська К. Модернізація економіки: техно-логічно-структурний аспект / К. Бужимська // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – 2009. – № 3. – С. 214-217.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. www.worldbank.org – офіційний сайт Світового Банку
2. www.mfa.gov.ua – офіційний сайт Міністерства закордонних справ України
3. www.wto.org – офіційний сайт Світової організації торгівлі
4. www.un.org – офіційний сайт Організації об'єднаних націй (ООН)
5. http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/index_uk.htm – офіційний сайт Представництва Європейської Комісії в Україні
6. www.ukraine-eu.mfa.gov.ua — сайт співпраці України та ЄС
7. <http://www.me.gov.ua> – офіційний сайт Міністерства економічного розвитку та торгівлі України
8. <http://www.nbuv.gov.ua/> – офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського